

РОЗДІЛ І. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 341.48

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2025-3-01>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

ПРО СТАЛІСТЬ ПОЗИТИВНОЇ ДИНАМІКИ ОЦІНОЧНОГО ДУАЛІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Курінний Є. В.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна*

Ключові слова: дуалізм,
функції держави, демократія,
динамізм, соціально-політична
парадигма, російсько-
українська війна, еліта.

У державній діяльності прояви соціального дуалізму можна поділити на кілька різновидів: інституціонально-структурний (функціонуючий двопалатний парламент); легітимно-функціональний (чинним законодавством передбачене фактичне дублювання повноважень правоохоронних органів); нелегітимно-функціональний (президент у республіці змішаного типу намагається керувати урядом за відсутності законодавчо визначених повноважень); індивідуально-функціональний (позитивний – конкретний чиновник не дивлячись на існуючу можливість збагачення за допомогою займаної посади, продовжує сумлінно виконувати покладені на нього обов'язки, негативний – навпаки). Для забезпечення сталого суспільно-політичного розвитку має бути оптимально структурований та належно функціонуючий державно-владний апарат, репрезентантами якого є вищі, центральні та місцеві органи представницької, виконавчої та судової влади, а також відповідні структури органів місцевого самоврядування. Не зважаючи, що за формальними ознаками нашу державу цілком можливо визнати демократичною, за змістом в Україні функціонує лише перехідна демократія, яка характеризується переходом від авторитарної системи до повністю сформованої демократії. Наголошується, що наявність стабільної позитивної динаміки оціночного дуалізму реалізації основних функцій держави та забезпечення її демократичного розвитку є необхідним та достатнім показником гарантії належного втілення у життя об'єктивно існуючих суспільних потреб. Враховуючи поліструктурність системи основних функцій держави та багатоаспектність складових демократії, функціонування кожного елемента вказаної соціальної конструкції (функції держави і демократії) повинно характеризуватися позитивною динамікою, а у разі її відсутності – це обов'язково тягне за собою збій у роботі державно-владного апарату та зниження рівня наявних стандартів демократії. Існує три рівні відновлення згаданої вище позитивної динаміки: функціональний – використовується для корегування роботи одного або декілька органів влади, спрямованих на упорядкування (уточнення) повноважень або усунення виявлених недоліків у їх діяльності; організаційно-інституційний – характеризується створенням або ліквідацією інститутів влади певного функціонального спрямування; установчий – використовується під час запровадження принципово нової соціально-політичної парадигми, шляхом прийняття нової конституції та відповідних ординарних законів.

ON THE CONTINUITY OF POSITIVE DYNAMICS OF EVALUATIVE DUALISM IN THE IMPLEMENTATION OF STATE FUNCTIONS AND ENSURING ITS DEMOCRATIC DEVELOPMENT

Kurinnyi Ye. V.

Doctor of Law, Professor;

Professor at the Department of Constitutional and Administrative Law

Zaporizhzhia National University

Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

Key words: *dualism, functions of the state, democracy, dynamism, socio-political paradigm, Russian-Ukrainian war, elite.*

In state activities, manifestations of social dualism can be divided into several types: institutional-structural (a functioning bicameral parliament); legitimate-functional (current legislation provides for the actual duplication of law enforcement powers); illegitimate-functional (the president in a mixed-type republic attempts to govern the government in the absence of legally defined powers); individual-functional (positive – a specific official, despite the existing opportunity to enrich himself through his position, continues to conscientiously perform his duties; negative – the opposite). To ensure sustainable socio-political development, there must be an optimally structured and properly functioning state apparatus, represented by higher, central, and local bodies of representative, executive, and judicial power, as well as relevant local government structures. Despite the fact that, formally speaking, our state can be considered democratic, in reality Ukraine is only a transitional democracy, characterized by a transition from an authoritarian system to a fully-fledged democracy. It is emphasized that the presence of stable positive dynamics of evaluative dualism in the implementation of the main functions of the state and ensuring its democratic development is a necessary and sufficient indicator of the guarantee of the proper implementation of objectively existing social needs. Given the multi-structural nature of the system of basic state functions and the multifaceted nature of the components of democracy, the functioning of each element of this social construct (the functions of the state and democracy) must be characterized by positive dynamics, and in the absence of such dynamics, this will inevitably lead to a breakdown in the work of the state apparatus and a decline in existing standards of democracy. There are three levels of restoring the above-mentioned positive dynamics: functional – used to adjust the work of one or more authorities aimed at streamlining (clarifying) powers or eliminating identified shortcomings in their activities; organizational and institutional – characterized by the creation or elimination of institutions of power of a certain functional orientation; institutional – used during the introduction of a fundamentally new socio-political paradigm through the adoption of a new constitution and relevant ordinary laws.

Вступ. У повсякденному житті кожен з нас, роблячи перші кроки на цій прекрасній і водночас не завжди доброзичливій до представників людства планеті під назвою Земля, спочатку помічав, а з часом із розширенням власного досвіду пізнання, чітко усвідомив наявність численних двоїстих явищ (переважно природного характеру), що достатньо часто між собою характеризуються чітко вираженою протилежністю: тепло – холод; небо – земля; повітря – вогонь та ін.

На порозі юнацтва переважна більшість з нас була не тільки ознайомлена, а й особисто змогла

відчути дію таких явищ соціальної двоїстості як правда – обман; заможність – бідність; справедливість – упередженість; любов – ненависть; байдужість – чуйність; жадібність – щедрість, та використовуючи низку оціночних критеріїв надавати їм власну оцінку.

Про наявність прикладів двоїстості у соціальному житті можна дізнатися не лише з власного досвіду. Проблемам цього складного суспільного явища присвячене ціле філософське вчення – дуалізм.

Дуалізм (від лат. dualis – двоїстий) – визнання двох першооснов буття та використання засад-

ничих понять у світорозумінні й пізнанні, визначених шляхом протиставлення (буття – ніщо, реальність – ілюзія, істина – хиба, добро – зло, теоретичне – практичне)... [1].

Дуалізм – доктрина, котра стверджує, що фізичні предмети є незалежними у своєму існуванні у природі від розумового акту пізнання і знання. Дуалізм теж вважає, що існує різниця між “ментальними” (розумовими) та “реальними” предметами і подіями, так що останні існують незалежно від того, чи вони є пізнаними чи непізнаними спостерігачем. Іншими словами, дуалізм це – філософська теорія, яка стверджує, що всесвіт складається з двох незмінних і незалежних речовин, або вчення, що він базується на двох фундаментальних принципах (наприклад, добро і зло). Цим дуалізм відрізняється від монізму – вірування лише в одну речовину чи принцип, а також від плюралізму, який дотримується погляду що таких перших початків є багато. Одною з найпоширеніших дуалістичних теорій у філософії з часів Декарта, є думка, що світ складається з ментальної субстанції (розум чи свідомість) і фізичної субстанції (тіло чи матерія) [2].

Прояви дуалізму у суспільному житті є різноманітними. В таких науках як психологія, право, політологія тощо дуалізм трактується як наявність в одного об’єкту протилежних рис – ознак або полюсів тяжіння.

Прикладами такого підходу є: дуалістична теорія потягу З. Фрейда; дуалістична теорія етносу Ю. В. Бромлея; дуалістична теорія співвідношення міжнародного та внутрідержавного права Х. Тріппеля; дуалістична теорія федералізму А. Гамільтона; дуалізм інноваційної економіки В. Проскуракова [3, с. 74].

Розгляд дуалізму прямо або побічно пов’язаного з публічною владою (передусім державою), бажано поєднувати з аналізом стану аналогічної явища в області функціонування права, зважаючи на ключову роль норм останнього у реалізації широкого кола важливих суспільних потреб у процесі численних суспільних відносин, одним з суб’єктів яких виступає владна сторона – держава або певний самоврядний орган в особі відповідних посадових осіб.

У сфері функціонування держави і права соціальний дуалізм характеризується насамперед такими проявами як: взаємовідносини людини і держави в особі конкретних її владних представників (державних службовців) або держави та суспільства (особливо коли воно досягло ознак громадянського); характеристики організації та результатів функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади (наприклад дуалізм виконавчої влади); поділ права на публічне

та приватне; протиріччя між суспільними та приватними інтересами, що фіксуються та втілюються у життя під час правотворчості та правореалізації; визначення та реалізації принципів судочинства (конституційного, цивільного, адміністративного, кримінального, господарського) по відношенню до суддів та громадян (незалежно від їх суспільного положення, соціального та процесуального статусу у конкретній справі) та ін.

У державній діяльності прояви соціального дуалізму можна поділити на кілька різновидів: інституціонально-структурний (функціонуючий двопалатний парламент); легітимно-функціональний (чинним законодавством передбачене фактичне дублювання повноважень правоохоронних органів наприклад, у сфері протидії з організованою злочинністю); нелегітимно-функціональний (президент у республіці змішаного типу намагається керувати урядом за відсутності законодавчо визначених повноважень та браку депутатів для сформування у парламенті пропрезидентської більшості політичних сил); індивідуально-функціональний (позитивний – конкретний чиновник не дивлячись на існуючу можливість збагачення за допомогою займаної посади, продовжує сумлінно виконувати покладені на нього обов’язки, негативний – навпаки).

Зазначена двоїстість вказує не тільки на структурні та функціональні особливості державного апарату, вона за допомогою певних ознак (критеріїв) надає можливість за результатами відповідної діяльності достатньо об’єктивно її оцінити. Визначити поточні хиби та недоліки в роботі бюрократичної системи з наступним виробленням та застосуванням належних заходів реагування.

Достатньо помітно на динаміку оціночного дуалізму пов’язаного з державою, впливають такі негативні явища як корупція, кумівство, nepotизм, олігархія, що мають гальмуючий відбиток на усі ключові сфери соціального життя країни (соціально-культурній, економічній та адміністративно-політичній). Крім того, на домінування дисбалансу (позитивного чи негативного) помітно позначаються показники відповідних індексів – людського капіталу (ІЛК), людського розвитку (HDI), щастя (HPI), сприйняття корупції (CPI), розмір ВВП на душу населення, рівень зайнятості населення та ін.

Ознайомлення з науковими працями, які присвячені дуалізму у сфері вітчизняної держави і права, можна зазначити, що їх переважна більшість стосується питань співвідношення міжнародного та національного права, двоїстості виконавчої влади в Україні, а також дуалізму приватного права.

Водночас, такий перспективний та комплексний напрямок наукового пошуку як дисбаланс

динаміки оціночного дуалізму у сфері суспільного життя, зокрема відносно організації та функціонування держави і права, вітчизняними науковцями (зокрема правниками) фактично не розглядався.

Беручи до уваги важливість порушеної проблеми для вирішення значної кількості існуючих викликів, що постали перед теперішньою Україною, існує потреба вивчення питання забезпечення сталості позитивної динаміки оціночного дуалізму реалізації функцій держави та її демократичного розвитку, яка крім своєї значущості також формує основну мету даної роботи.

На початку викладення основного матеріалу необхідно зазначити, що двоїстість у соціальному житті, визначається такими ознаками як безперервність (постійність) спостереження за тим чи іншим проявом поведінки або більш складним явищем (наприклад виховним процесом) та його оцінювання, яке може здійснюватися як безпосереднім(ми) учасником(ми) відповідних відносин, прямо чи опосередковано зацікавленою(ми) особою(ми), або сторонніми спостерігачами.

Під час оцінки протиправної поведінки конкретної людини, наприклад крадія гаманця за таким простим дуалістичним зв'язком як «добро – зло», переважна більшість громадян буде з осудом сприймати подібні дії (виняток можуть складати за певних обставин – родичі крадія, а також особи с такою ж кримінальною орієнтацією).

У разі скоєння крадіжки продуктів у супермаркеті, перелік відповідних оціночних критеріїв як правило може розширятися. Наприклад, якщо такий протизаконний факт на совісті соціально вразливої особи (особи, схильної до асоціальної поведінки) – суспільний осуд буде майже як після крадіжки гаманця. І навпаки, підстави для згаданого громадського осуду можуть потенційно зменшитися, коли до означеної ситуації у магазині причетна людина поважного віку, мізерна пенсія якої спонукає її до напівголодного життя.

Для визначення більш-менш об'єктивної оцінки сфер державної діяльності за допомогою оціночного дуалізму (позитивно або негативно), необхідно застосувати комплекс вагомих критеріїв починаючи від вже згаданої системи індексів і завершуючи оцінюванням рівнів реалізації ключових функцій держави – політичної, економічної, фінансової, соціальної, культурної, правоохоронної, нацбезпекової, оборонної, екологічної, яке відбувається на основі результатів соціологічних опитувань думки громадян та набуває остаточного оцінювання правлячої політичної сили на чергових (позачергових) парламентських та президентських виборах.

Як правило, у разі існування сталого та обопільного зв'язку між суспільством та вищими органами державними влади (насамперед це уряд

та його фактичний очільник), відповідні владні структури мають можливість вчасно та у достатньому обсязі відреагувати на несприятливі тенденції або критичну ситуацію, що склалася у певній сфері суспільного життя.

У випадку відсутності належної владної реакції, не розв'язання проблеми може призвести до здійснення масових акцій громадянського протесту, які можуть негативно позначитись у першу чергу на політичній та економічній сферах країни.

При цьому не слід забувати, що головним критерієм істини є практика, тому оціночні критерії за певних умов можуть дещо нівелюватися особливо під час здійснення системних реформ, але така тенденція не має тривати безкінечно – максимум 3-5 років.

Тобто для забезпечення сталого суспільно-політичного розвитку має бути оптимально структурований та належно функціонуючий державно-владний апарат репрезентантами якого є вищі, центральні та місцеві органи представницької, виконавчої та судової влади, а також відповідні структури органів місцевого самоврядування. Саме їх виважена та цілеспрямована діяльність на втілення у життя суспільних (національних, державних) інтересів за допомогою відповідного правового забезпечення та регулювання – мають гарантувати тривалий позитивний оціночний дисбаланс відносно складових вказаного апарату.

У разі коли ця бажана асиметрія поступово переводиться у стан рівноваги або ще гірше – набуває переваги негативного оцінювання, потрібно якомога скоріше знайти причини цих негативних явищ та вжити ефективних заходів щодо поновлення відповідного позитивного дисбалансу. Кожен місяць, рік, а ще гірше роки зволікання – неминуче призводять до консервації негативних тенденцій та поступового їх переформатування у стан своєрідного *modus operandi*.

Подібна ситуація давно слалася в сучасній Україні, де функціонування державно-владного апарату має значні явні та приховані недоліки, найголовніший з яких є невміння, а інколи й небажання значної частини представників владної бюрократії формувати державні (національні) інтереси на основі об'єктивно існуючих суспільних потреб, які під час процесів правоутворення, законотворчості повинні набувати відповідне нормативно-правове закріплення та шляхом правореалізації втілюватися у життя, тим самим забезпечувати не тільки належність виконання функцій держави (насамперед за допомогою норм публічного права), а й робити її сильною та авторитетною в очах інших (нейтральних і дружніх) країн, привабливою та перспективною для проживання для своїх громадян (і не тільки), стійкою

і непоступливою для явних та прихованих ворожих політично-владних утворень.

Постійність динаміки позитивної асиметрії оціночного дуалізму роботи державно-владного апарату та отриманих ним вагомих та відчутних для українських громадян результатів могла б сприяти поступовому підвищенню рівень їх життя, не змушувати полишати рідні терени і сім'ї у пошуках не тільки більших заробітків, а й кращих умов для самореалізації.

Безперервність негативних оцінок реалізації функцій держави фактично розпочалася з часу отримання Україною незалежності у 1991 році. Ці прожиті нами 34 роки небезпідставно можна вважати роками упущених можливостей, якщо порівняти характеристики (насамперед економічного потенціалу) між наприклад українською та польською державами.

Маючи приблизно рівні умови на «старті» соціально-політичних та економічних реформ на початку 90-х років минулого століття, на теперішній момент наша країна у порівнянні з північно-західним сусідом виглядає явним аутсайдером. Так, розмір ВВП за 1991 рік в Україні складав \$77,4 мільярда, у Польщі – близько \$63,8 мільярда, за 2003 рік (перед вступом Польщі до ЄС) відповідно \$50 та \$200 мільярдів, за 2021 рік – близько \$200 мільярдів та \$690 мільярдів, а за 2024 рік відповідним чином – \$191 та \$915 мільярдів. Причому українці, які проживають у Польщі, зробили помітний внесок у її економічне зростання і не зашкодили місцевому ринку праці. Про це йдеться у спільному звіті «Аналіз впливу біженців з України на економіку Польщі» консалтингової компанії Deloitte та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ). Зокрема у ньому зазначається, що у 2024 році біженці з України генерували 2,7% польського ВВП, а зайнятість серед українців працездатного віку в Польщі становить 69% (для поляків цей же показник становить 75%)[4].

Для об'єктивності слід зазначити, що з березня 2014 року Україна знаходиться в умовах воєнної агресії з боку рф, а з 24 серпня 2025 року минуло 3,5 років як наша держава перебуває у стані широкомасштабної війни, яку розпочала все та ж країна-агресор.

Також до об'єктивних обставин, що гальмували розвиток нашої держави необхідно віднести ту набуту як ще за російсько-імперських, так й радянських часів двоїстість, яка довго існувала у головах значної частини українського населення та еліти (яка й досі не завершила своє повноцінне формування), а саме про нашу другорядність, меншовартість, та неспроможність самостійно вирішувати суспільні та державні, економічні, паливні, соціально-культурні, безпекові та інші

проблеми без допомоги та повчальної участі «братерської росії».

Тобто вважалось за потрібне збереження тісних різноманітних зв'язків з рф, фактично єдиного культурного та інформаційного простору з цією країною, перебування на території АРК військових баз рф «братерськи поділеного» колишнього Чорноморського флоту ВМФ СРСР або наперекір українським інтересам – спільного користування просторами Азовського моря та ін.

Тут слід погодитись з непоодинокими думками про, що під час підтвердження української незалежності, голосуючи 1 грудня 1991 року більшість українського населення керувалася у першу чергу не високими цілями та мотивами життя у власній національній державі, а примітивними гастрономічними потребами за умов економічної та продовольчої скрути конаючого тоді союзу.

Відносно процесу становлення та соціальних витоків нашої «еліти», необхідно наголосити, що у ролі провідників ідеї незалежної України на межі 80-90 років минулого сторіччя виступали представники культурно-мистецького прошарку інтелігенції та переживші політичні репресії дисиденти. Після 1991 року, їх поступово витиснули загартовані у внутрішніх інтригах «вчасно перевзуті» компартійні та комсомольські вожаки переважно середнього рівня, більшість з яких заново перечитавши Капітал, стали політиками-бізнесменами.

Далі на певний час сформувався взаємодоповнюючий союз між колишньою компартійною бізнес-номенклатурою і набираючим сили та прагнучим визнання і легалізації – тодішнім бізнес-криміналом.

У період 1998-2004 років вітчизняний політичний істеблішмент набув чітких ознак клановості та регіонального розшарування. З 2010 року, на вищій державній посаді опинилася дуже залежна особа як від власних меркантильних вад, так як показав час, й від зовнішнього впливу північно-східного сусіда. Після її ганебної втечі з країни на початку 2014 року, продовжив діяти принцип змінності влади, втім при одночасному збереженні небезпечної для українського майбутнього – кланово-олігархічної корупційно-кумівської соціальної системи (КОККС системи), яка не дивлячись на певні косметичні зміни залишається й досі неформально домінуючою в нашій державі.

У попередньому підсумку – маємо напіврозорену із значними людськими і територіальними втратами державу, яка 12-й рік веде виснажливу екзистенційну війну без чітких позитивних перспектив її завершення.

Метою такого стислого історичного екскурсу є завдання не тільки показати чому у поляків вийшло, а у нас – ні або запропонувати перелік

тих негативних внутрішніх та зовнішніх обставин, що лежать в основі нашого сьогодення скрутного стану, перед усім дана умовна ретроспектива це чіткий натяк на значну суспільну небезпеку від подальшого функціонування КОККС системи в Україні, бо саме ця притаманна для значної кількості пострадянських країн (Вірменії, Грузії, Киргизстану, Молдови) негативна соціальна модель була і залишається гальмом їх економічного та суспільно-політичного розвитку.

Не зважаючи, що за формальними ознаками нашу державу цілком можливо визнати демократичною, за змістом в Україні функціонує лише перехідна демократія, яка характеризується переходом від авторитарної системи до повністю сформованої демократії.

В Індексі демократії за 2024 рік, в порівнянні з індексом за 2023 рік, Україна спустилась з 91 на 92 місце. Про це свідчать дані нового рейтингу, який щороку складає The Economist. Наразі Україна входить до країн «перехідного», або «гібридного», режиму. Згідно з поясненнями до рейтингу, ситуація в Україні погіршилась через централізацію влади в Офісі Президента, зменшення ролі парламенту, уряду, медіа й опозиції та вимушене скасування виборів. Окремо наголошують, що виснаження війною підірвало довіру громадян до держави й особисто Президента.

В рейтингу кожна країна отримує свою кількість балів, які формуються середньою оцінкою за шкалою від нуля до десяти за п'ятьма критеріями: громадянські свободи (4.41 для України); виборчий процес і плюралізм (5.17 для України); функціонування уряду (2.71 для України); політична участь (7.22 для України); політична культура (5.00 для України)

За результатами Україна отримала 4.90 бали. Разом з 5.1 балів в рейтингу за 2023 рік це два найгірші показники України за всю історію подібного дослідження з 2006 року. Відтак, лише в рейтингах за 2006–2010 роки Україна відносилась до групи країн з неповною демократією [5].

Достатньо красномовними українськими прикладами, що негативно впливають на позитивну сталість динаміки оціночного дуалізму реалізації основних функцій держави та забезпечення її демократичного розвитку, на мою думку, можна вважати штучне затягуванням урядом протягом червня-серпня 2025 року призначення колишнього детектива НАБУ Олександра Цивінського новим директором Бюро економічної безпеки (БЕБ), що відбулося не протягом 10 днів, як передбачено відповідною законодавчою нормою, а на 37 день з часу отримання урядом відповідних матеріалів [6].

Також, достатньо скандальною виглядає невдала спроба звизити правовий статус таких

антикорупційних структур як САП та НАБУ. Зокрема 22 липня 2025 року Верховна Рада проголосувала за законопроект, окремі пункти якого позбавляли незалежності антикорупційних органів НАБУ та САП, того ж дня пізно ввечері Президент України Зеленський В.О. підписав відповідний закон. На тлі критики та протестів у низці міст діючий український Президент вніс власний законопроект, який повертав повноваження НАБУ та САП повною мірою. У НАБУ та САП підтримали президентський законопроект і 31 липня поточного року Верховна Рада проголосувала за законопроект № 13533 про «посилення повноважень» НАБУ та САП.

У Євросоюзі розглянули законопроект № 13533 та заявили, що це довгоочікуваний крок у напрямку відновлення незалежності антикорупційних органів. У Єврокомісії наголошують, що Україна має якнайшвидше ухвалити законопроект і утриматися від реалізації суперечливих положень. Повага до верховенства права та боротьба з корупцією – ключові вимоги для вступу до ЄС, яких країна-кандидат повинна дотримуватися [7].

У порівнянні з більшістю західних демократій асекурація в Україні сталості позитивної динаміки оціночного дуалізму реалізації основних функцій держави та її демократичного розвитку є більш нагальною проблемою, що цілком зрозуміло зважаючи на незначний часовий період сучасної української незалежності. Однак, з огляду на набираючу свій хід кризи світової демократії, і в цих країнах можна спостерігати загрозливі суспільні явища, що потребують відповідного реагування і аж ніяк не можуть слугувати наслідкуванням для нашої країни.

До таких тенденцій можна віднести: поширення культу споживання у значної частини громадян; корумпованість окремих чиновників вищої ланки (згадаймо такий новий поширений термін як «Шредеризація» еліт); фактичний провал політики мультикультуралізму; поширення вузьконаціонального егоїзму, інтенсивне розповсюдження та підтримка серед молоді ультраправих та ультралівих політичних поглядів; формування відчутної диспропорції між усвідомленням потреби гармонії особистих прав та обов'язків (розповсюдження інфантілізму); запізніле реагування політичних еліт на виклики сьогодення (насамперед безпекові та оборонні); намагання окремих країн ЄС вирішити власні внутрішні проблеми за рахунок знекровленої війною України; лицемірство, цинізм, атрофія емпатії та вибіркове дотримання загальнолюдських цінностей серед частини звичайного населення та окремих представників еліт.

Безперечно даний перелік не є вичерпним, але його можна вважати достатньо повчальним, для того щоб почати критично ставитись до недавно

майже культових для нас термінів як «вестернізація» або «європеїзація», а також визнання наявності вагомих причин для появи небезпечних соціальних процесів приближення кривої загального оціночного дуалізму до негативних позначок, що апріорі не може не позначитись на результатах виконання державних функцій окремими країнами-членами ЄС.

Ще одним важливим аспектом, що сприяє прогресуючій негативній динаміці відповідного оціночного дуалізму є криза світової демократії та помітне зменшення ролі США як лідера Західного світу. Одним з вагомих доказів цього можна вважати 7-ми місячну імітацію теперішнього керівництва цієї країни припинити російсько-українську війну. Аналізуючи зміст його усних або мережових заяв, поволі виникає думка про відсутність у цієї особи найпростіших людських оціночних критеріїв відмінності між добром і злом, правдою і справедливістю, злочинцем та його жертвою.

Складається враження, що зміст засадничих принципів та інших ключових норм міжнародного права намагаються замінити легковажними куплетами водевілю, розв'язка якого залишається невідомою навіть після опущення завіси. Напевно в цьому й полягає трагічний дуалізм невизначеності завершення драми російсько-української війни.

На підставі викладеного можна **констатувати**, що наявність стабільної позитивної динаміки оціночного дуалізму реалізації основних функцій держави та забезпечення її демократичного розвитку є необхідним та достатнім показником гарантії належного втілення у життя об'єктивно існуючих суспільних потреб. Враховуючи полі-

структурність системи основних функцій держави та багатоаспектність складових демократії, функціонування кожного елементу вказаної соціального конструкції (функції держави і демократія) повинно характеризуватися позитивною динамікою, а у разі її відсутності – це обов'язково тягне за собою збій у роботі державно-владного апарату та зниження рівня наявних стандартів демократії.

Існує три рівні відновлення згаданої вище позитивної динаміки: функціональний (нижчий) – використовується для корегування роботи одного або декілька органів влади, спрямованих на упорядкування (уточнення) повноважень або усуненні виявлених недоліків у їх діяльності (зміна функцій прокуратори України у 2016 році); організаційно-інституційний (середній) – характеризується створенням або ліквідацією інститутів влади певного функціонального спрямування (наприклад НАБУ, САП, НАЗК тощо); установчий (вищий або винятковий рівень) – використовується під час запровадження принципово нової соціально-політичної парадигми, шляхом прийняття нової конституції та відповідних ординарних законів (Конституція П'ятої Французької Республіки та супутні законодавчі акти).

Враховуючи, що заходи функціонального та організаційно-інституціонального рівнів вже неодноразово застосовувалися в історії теперішньої України і фактично не призвели до очікуваних позитивних результатів, не виключається, що для забезпечення стабільної позитивної динаміки оціночного дуалізму реалізації основних функцій держави та гарантування її демократичного розвитку прийдеться використати потенціал відповідного установчого рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дуалізм / В. С. Лісовий // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. URL: <https://esu.com.ua/article-21975> (дата звернення: 18 серпня 2025).
2. Дуалізм – Уміти [Електронний ресурс]. URL: <https://umity.in.ua/concept/?id=1034> (дата звернення: 18 серпня 2025).
3. Сайкевич М.І. Соціальний, економічний та технологічний дуалізм української економіки. Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference, 27 března – 05 dubna 2012 r. Praha : Education and Science, 2012. Díl 20 : Ekonomické vědy. S. 73–76.
4. Олег Павлюк. Звіт ООН: на українців у 2024 році припало 2,7% ВВП Польщі. Європейська правда. 10 червня 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/06/10/7213460/> (дата звернення: 23 серпня 2025).
5. Україна другий рік поспіль б'є антирекорд в індексі демократії: лише 4,9 бали з 10. Скільки – скільки? [Електронний ресурс]. 5 березня 2025. URL: <https://skilky-skilky.info/ukraina-druhyy-rik-pospil-b-ie-antirekord-v-indeksi-demokratii-lyshe-4-9-baly-z-10/> (дата звернення: 23 серпня 2025).
6. Юрій Свиридюк. Уряд призначив Цивільського новим головою БЕБ. Суспільне новини. 6 серпня 2025. URL: <https://suspilne.media/1084167-urad-obrav-civinskogo-novim-golovou-beb/> (дата звернення: 23 серпня 2025).
7. Надія Собенко, Валерія Пашко. Відновлення незалежності НАБУ і САП: ЄС не буде заморожувати фінансування для України. Суспільне новини. 31 липня 2025. URL: <https://suspilne.media/1080003->

vidnovlenna-nezaleznosti-nabu-i-sap-es-ne-bude-zamorozuvati-finansuvanna-dla-ukraini/ (дата звернення: 23 серпня 2025).

REFERENCES

1. Lisovyi V. S. (ed.) (2008) Dualizm [Dualism]. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-21975>
2. Dualizm – Umyty [Dualism – To be able to]. Retrieved from: <https://umity.in.ua/concept/?id=1034>
3. Saikevych M.I. (2012) Sotsialnyi, ekonomichnyi ta tekhnolohichni dualizm ukrainskoi ekonomiky [Social, economic and technological dualism of the Ukrainian economy]. Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference, 27 března – 05 dubna 2012 r. Praha : Education and Science, Díl 20 : Ekonomické vědy. S. 73–76.
4. Oleh Pavliuk. Zvit OON: na ukraintsiv u 2024 rotsi prypalo 2,7% VVP Polshchi [UN report: Ukrainians accounted for 2.7% of Poland's GDP in 2024. European Truth. June 10, 2025]. Yevropeiska pravda. 10 chervnia 2025. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/06/10/7213460/>
5. Ukraina druhyi rik pospil bie antyrekord v indeksii demokratii: lyshe 4,9 baly z 10 [Ukraine breaks record in democracy index for second year in a row: only 4.9 points out of 10]. Skilky – skilky? 5 bereznia 2025. Retrieved from: <https://skilky-skilky.info/ukraina-druhyy-rik-pospil-b-ie-antyrekord-v-indeksi-demokratii-lyshe-4-9-baly-z-10/>
6. Yurii Svyrydiuk. Uriad pryznachyv Tsyvinskoho novym holovoiu BEB [The government appointed Tsyvinsky as the new chairman of the BEB]. Suspilne novyny. 6 serpnia 2025. Retrieved from: <https://suspilne.media/1084167-urad-obrav-civinskogo-novim-golovou-beb/>
7. Nadiia Sobenko, Valeriia Pashko. Vidnovlennia nezalezhnosti NABU i SAP: YeS ne bude zamorozhuvaty finansuvannia dla Ukrainy [Restoring the independence of NABU and SAPO: EU will not freeze funding for Ukraine]. Suspilne novyny. 31 lypnia 2025. Retrieved from: <https://suspilne.media/1080003-vidnovlenna-nezaleznosti-nabu-i-sap-es-ne-bude-zamorozuvati-finansuvanna-dla-ukraini/>

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.09.2025

Дата публікації: 30.09.2025